

Araştırma Makalesi / Research Article

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KARIYER PLANLARINI ETKİLEYEN
FAKTÖRLERİN ANALİZİ***

**Mustafa Oğuzhan CÖHCE^{1**}
Nuran BAYRAM ARLI²**

Öz

Öğrencilerin üniversiteden mezun olduktan sonra kendi becerilerini, yeteneklerini, kişiliklerini yansıtan alanlarda çalışmaları başarılı bir kariyer oluşturma açısından oldukça önemli bir konudur. Öğrencilerin kendilerini daha iyi yansıtan, yeteneklerini ve becerilerini kullanabilecekleri mesleklere yönelmeleri çalışma yaşamında mutlu ve verimli olmayı beraberinde getirir. Bu amaçla çalışma yaşamında mutlu ve verimli olmak için öğrencilerin kariyer planlarını üniversite yaşantıları sürecinde yapmaları önem arz etmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin kariyerlerine yönelik çalışmalar yapmaları ve bu bilinçle kendilerini geliştirmeleri faydalı olacaktır. Bu amaçla, 485 öğrencinin gönüllü olarak katıldığı bu çalışmada öğrencilerin mezuniyet sonrası için kariyer planlarının yapılmasında etkili olan faktörler ikili lojistik regresyon analizi ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda, öğrencilerin kariyer planlarını etkileyen faktörler olarak; sınıf, algılanan sosyo-ekonomik düzey, liderlik hedefi ve eğitim hedefi bulunmuştur. Ayrıca lojistik regresyon ile elde edilen modelin modelin doğru sınıflandırma yüzdesi %78,4 olarak elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kariyer Planı, Lojistik Regresyon Analizi, Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği, Kariyer Hedefleri Ölçeği

JEL Kodları: C10, C14

**ANALYSIS OF FACTORS AFFECTING THE CARREER PLANS OF UNIVERSITY
STUDENTS**

Abstract

It is an important issue that students work in career fields that reflect their skills, abilities and personalities after graduating from university. For this purpose, students need to make their career plans during their university life and work towards this in order to turn to professions that reflect themselves better and use their skills in line with their abilities, and develop themselves with this awareness. Another issue that is as important as career planning is the factors that affect the career plans. In this study, in which 485 students participated voluntarily, the factors that affect the career plans for the students after graduation were examined by two-option logistic regression analysis. As a result of the analysis, the factors that affect the career plans for students after graduation are the class the student attends, the socio-economic level perceived by the student for his family, the student's leadership goal and the student's educational goal. Besides, the correct classification percentage of the model was found to be 78.4%.

Keywords: Career Plan, Logistic Regression, Family Influence Scale, Career Goals Scale

JEL Codes: C10, C14

* Bu çalışma "Lojistik regresyon analizi ile üniversite öğrencilerinin kariyer planlarını etkileyen faktörlerin analizi" isimli Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde kabul edilen yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Çalışmada kullanılan anket için Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 26.12.2019 tarih ve 2019/11 karar nolu kararı ile etik kurul izin alınmıştır.

¹ Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, ORCID: 0000-0002-2958-0067

** Sorumlu yazar (Corresponding Author): cohceo@gmail.com,

² Prof. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-5492-184X

Başvuru Tarihi (Received): 26.11.2020 **Kabul Tarihi** (Accepted): 28.04.2021

Giriş

Kariyer, kişilerin yaşamları boyunca onları yakından ilgilendiren önemli konulardan bir tanesidir. Kariyer kişilerin hayatları boyunca devam eden önemli bir uğraş, bir amaç olarak tanımlanmasının yanı sıra; kişinin iş hayatında elde etmiş olduğu deneyim, beceri, yetenekleri sayesinde ulaşılmış olduğu pozisyon ve bu pozisyonların kişiye sağladığı kazanç, tatmin, saygınlık gibi faktörleri içinde barındıran önemli bir kavram olarak karşımıza çıkar.

Kariyer kavramı; insanların hayatını önemli şekilde etkileyecek, hayatlarına çeşitli şekillerde yön verecek bir kavram olmasından dolayı önem arz etmesinin yanında bir diğer önemli husus bu denli önemli olan kariyerin planlamasını doğru bir şekilde yapabilmektir. İyi bir kariyere sahip olmak ve tercih edilen meslekte daha mutlu, istekli olarak yaşantı sürdürebilmek açısından kendi becerilerinin, kendi kişiliğinin, kendi yeteneğinin ve kendi hedeflerinin farkında olarak nasıl bir kariyere sahip olacağını önceden analiz edip belirlemek stratejik açıdan önem arz eder. Bu yönelimde, özellikle öğrencilik dönemindeyken kariyer planlarının yapılması ve bu süreçlerde öğrencilerin kendilerini tanıyarak, bilerek ve yeteneklerini farkederek kendileri için en uygun kariyer planlamasını yapmaları ve çalışmalarını da bu şekilde sürdürmeleri gerekmektedir.

Kariyer ve kariyer seçiminde etkili olan faktörlere ilişkin ülkemizde ve yurtdışında da çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Fouad ve arkadaşları (2016) ilk olarak kariyer seçiminde aile etkisi ölçeğini geliştirmek amaçlı yaptığı çalışmada; aile kökeninin kariyer ve iş seçimini ne derece etkilediğini ölçmek amacıyla ABD’de yaşayan 12-53 yaş arası kişileri ele almıştır. Çalışmalarında açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizini kullanarak 4 faktörlü “Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği”ni ortaya çıkarmışlardır. Kariyer seçiminde aile etkisi ölçeğinin Türkçe’ye uyarlaması Özünlü & Bacanlı (2015) tarafından yapılmıştır. 506 gönüllü öğrencilerin katıldığı çalışmada açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Analizler sonucunda 4 faktörlü “Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği” Türkçe’ye adapte edilmiştir. Aynı zamanda C. Alpha değerleri ölçeğin tümü için .77, Bilgi Desteği Faktörü .89, Finansal Destek Faktörü .78, Aile Beklentileri Faktörü .72, Değer ve İnançlar Faktörü .83 olarak bulunmuştur. Bu şekilde kariyer seçiminde aile etkisi ölçeğinin 4 faktörlü bir yapıda olduğu ve kariyer seçiminde aile etkisi ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında bu ölçeğin yetişkin bireyler ve üniversite öğrencileri üzerinde de denenilmesi önerilmiştir.

Üniversite öğrencilerinin kariyer seçimlerini demografik açıdan incelemeye yönelik yapılan çalışmada çeşitli kariyer boyutları ve öğrencilerin kariyer tercihleri ilişkisi incelenmiştir (Yılmaz vd., 2012). Lise öğrencilerinin kariyer hedefleri ve meslek seçimlerine ilişkin yapılan çalışmada (Aktaş, 2018) kariyer hedeflerinin okul türü ve sınıf düzeyine göre farklılık gösterip göstermediği araştırılmış ve liderlik, eğitim ve başarı hedeflerinin okul türüne göre farklılaşmadığı ancak sınıf düzeyine göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan başka bir çalışmada öğrencilerinin bireysel kariyer yönetimini etkileyen faktörler incelenmiş ve öğrencilerin kariyer tercihleri üzerine araştırma yapılmıştır (Erme, 2014). Çalışmada öğrencilerin kariyer seçimlerinin belirli demografik özelliklere göre farklılık gösterdikleri ortaya çıkartılmıştır.

Bu bilgiler ışığında araştırma kapsamında, bir kamu üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin mezuniyet sonrası için kariyer planlarının oluşmasında kariyer hedeflerinin (*liderlik hedefi, eğitim hedefi ve başarı hedefi*), aile etkisinin (*bilgi desteği, finansal destek, aile beklentileri ve değerler ve inançlar*), ve çeşitli demografik değişkenlerin etkisinin olup olmadığını ikili (binary) lojistik regresyon analizi yardımıyla ortaya koymak amaçlanmıştır.

1. Yöntem

Çalışmada veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Anket formunda sosyo-demografik bilgilerin yanı sıra ölçeklere yer verilmiştir. Kullanılan anket formu için araştırmaya başlamadan önce Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği

Kurulu'ndan (Karar no: 2019/11) ve Bursa Uludağ Üniversitesi Rektörlüğü'nden izin alınmıştır. Çalışmanın bu bölümünde katılımcılar, kullanılan ölçekler, analiz ve değişkenlere dair bilgi aktarılmıştır.

1.1. Katılımcılar

Araştırmanın örneklemini Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde öğrenimini sürdüren öğrencilerden oluşmaktadır. 485 öğrencinin gönüllü olarak katıldığı çalışmada veriler, tabakalı amaçsal örnekleme olarak da adlandırılan ve rassal olmayan örnekleme yöntemleri arasında yer alan kota örnekleme yöntemiyle toplanmıştır (Serper vd., 2013). Bu yöntemde sınıflar tabaka olarak ele alınmış ve tabakalarda yer alan örneklem hacimleri orantılı dağıtım yöntemi ile belirlenmiştir. 2018-2019 eğitim öğretim yılında ilgili fakültede toplam 12.370 öğrenci eğitim görmektedir. Bu anakütle için tölere edilebilir örneklem hatası %5 olarak alındığında %95 güven düzeyi için örneklem hacmi 373 olarak belirlenmiştir. Çalışmada belirlenen örneklem hacminin üzerine çıkmak hedeflenmiş ve orantılı dağıtım yaklaşımı ile 512 adet anket ilgili fakültede sınıflar dikkate alınarak gönüllü olarak çalışmaya katılmak isteyen öğrencilere dağıtılmıştır. Eksik gözlemlerin varlığından ve tutarsız anket doldurulmasından hareketle 27 gözlem çalışma dışı bırakılarak toplam 485 veri üzerinden analizler yürütülmüştür. Anakütle ve örneklem hacmine ait bilgiler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 1: *Anakütle ve Örneklem Hacmine ait Bilgiler*

Sınıf	Anakütle		Gerekli Olan	Örneklem
	Öğrenci Sayısı	Yüzde	Minimum Örneklem Hacmi	Öğrenci Sayısı
I	2.213	18	67	116
II	2.631	21	78	101
III	2.447	20	74	124
IV	5.079	41	152	144
Toplam	12.370	100	373	485

485 öğrencinin gönüllü olarak katıldığı çalışmada elde edilen veriler anonim olarak değerlendirilmiştir. Verilerin analiz edilmesinde IBM-SPSS STATISTICS 21 paket programından yararlanılmıştır. Çalışmada frekans dağılımları, güvenilirlik analizi ve lojistik regresyon analizi sonuçlarına yer verilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin yaklaşık %59'u kız, %41'i erkek öğrencilerden oluşmaktadır.

1.2. Çalışmada Kullanılan Ölçekler

Öğrencilerin kariyer planlarının oluşmasında etkili olan faktörlerin incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Oluşturulan anket formu üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde öğrencilere ait demografik bilgiler yer almış, ikinci ve üçüncü bölümünde ise sırasıyla; kariyer planlarında etkili olması beklenen kariyer hedeflerinin ölçülmesi amacıyla *kariyer hedefleri ölçeği* ve kariyer seçiminde *aile etkisi ölçeği* kullanılmıştır.

Kariyer Hedefleri Ölçeği: Kariyer hedefleri ölçeği ilk defa O'Brien (1996) tarafından geliştirilmiş bir ölçektir. O'Brien, kadınların kariyerlerinde liderlik pozisyonlarına ve kariyerleri için daha fazla eğitime ne kadar istekli olduklarını belirlemeye yönelik 10 maddeden oluşan, 5'li likert tipi *Kariyer Hedefleri Ölçeğini* geliştirmiştir. Ölçeğin ilk formu yeterli geçerlilik güvenilirlik sonuçlarına ulaşamamasından dolayı Gregor ve O'Brien yaptıkları bir çalışmayla ölçeği revize etmişlerdir. Revize edilen bu formda ölçekteki madde sayıları artırılarak ölçeğe yeni bir faktör

eklenerek ölçeğin madde sayısı 24 maddeye ve faktör sayısı da 3 faktöre çıkartılmıştır (Aktaş, 2018). Böylece *Liderlik Hedefi*, *Eğitim Hedefi* ve *Başarı Hedefi* olmak üzere üç faktörden oluşan kariyer hedefleri ölçeği elde edilmiştir. Ölçeğe ait Cronbach Alfa katsayıları; *Başarı hedefi* faktörü için .81, *Eğitim hedefi* faktörü için .90 ve *Liderlik hedefi* faktörü için .87 olarak elde edilmiştir (Gregor & O'Brien, 2016). Daha sonra ölçek Gregor vd. (2019) tarafından ölçeğinin faktör yapısının erkeklere uygulandığında da geçerlilik ve güvenilirlik açısından yeterli sonuçlar vereceği varsayımıyla lisans öğrencisi ve lisans mezunu olan erkekler üzerinde de, uygulanmıştır.

Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği: 21 madde ve 4 faktörden oluşan *Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği* Fouad ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir (Fouad vd., 2016). Geliştirilen ölçeğin geçerliliği, güvenilirliğini ölçmek amacıyla ölçeği geliştiren araştırmacıların yapmış oldukları güvenilirlik testi sonucunda ölçeğin bütününe ilişkin alfa katsayısı .88 ve ölçeğin faktörleri için ortaya çıkan alfa katsayıları; *Bilgi Desteği* Faktörü için .89, *Finansal Destek* faktörü için .82, *Aile Beklentileri* faktörü için .82, *Değerler/İnançlar* faktörü için .88 olarak bulunmuştur (Özünü & Bacanlı, 2015).

1.3. Lojistik Regresyon Analizi

Lojistik regresyon, bağımlı değişkenin iki veya daha fazla kategoriye sahip olduğu durumlarda kullanılır. Lojistik regresyon analizi, bağımlı değişkenin bir veya birden fazla bağımsız değişken ile ilişkisinin doğrusal olmadığı durumlarda bu ilişkiyi belirlemek adına yararlanılan ve her bir olay için belirli bir olasılığı vurgulayan bunun yanısıra sınıflandırma ve atama işlemi yapılmasına olanak sağlayan bir analiz türüdür (Gujarati vd., 2012; Özdamar, 2004). Bunların yanında çeşitli varsayımsal kolaylıklar içermesi, matematiksel yapısının; anlaşılır, sade, basit olması ve yorumlanabilirliğinin daha kolay olması gibi avantajları sağlamasından dolayı diğer analiz çeşitlerine karşı bir takım avantajları bulunan bir analiz türüdür (Bayram, 2015).

Doğrusal olasılık modelinin araştırmacıları karşı karşıya bıraktığı birtakım sorunları olmasından ve en önemlilerinden bir tanesi de $0 \leq E(Y_i|X_i) \leq 1$ kısıtının sağlanamamasından dolayı ve sosyal yaşantıda doğrusal ilişkilerle karşılaşmak çoğunlukla mümkün olmadığından bu modele çeşitli çözümler getirilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda özellikle $0 \leq E(Y_i|X_i) \leq 1$ kısıtın sağlanmasına yönelik birikimli dağılım fonksiyonlarından olan lojistik dönüşüm uygulanarak bağımsız değişken X değerlerinin $-\infty$ ile $+\infty$ arasında değiştiği ve bağımlı değişkenin yavaşça sıfır değerine veya yavaşça bir değerine yaklaştığı ama asla sıfır ile bir değerleri aralığından çıkmadığı bir form elde edilmiştir (Çokluk vd., 2018; Hosmer & Lemeshow, 2013; Tabachnick & Fidell, 2015; Tatlıdil, 1992; Hilbe, 2015; Kleimbaum & Klein, 2010; Menard, 1995).

$$g(x) = \ln\left(\frac{p_i}{1-p_i}\right) = \beta_1 + \beta_2 X_i \quad (1)$$

Bu dönüşümler sonrasında ortaya çıkan bahis oranının doğal logaritması alınarak elde edilen lojistik regresyon denklemi yukarıdaki formülle gösterilebilir.

2. Bulgular

Çalışmaya katılan 485 öğrenciye ait demografik bilgilerin yer aldığı frekans tablosu Tablo 2'de sunulmuştur. Tablo 2 incelendiğinde çalışmaya katılan öğrencilerin yaklaşık %59'unun kız öğrenci olduğu, %30'unun dördüncü sınıf öğrencisi olduğu görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin %76,5'i mezun olduktan sonra kariyer planına sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 2: Betimsel İstatistikler

DEĞİŞKENLER	N	%
Cinsiyet		
Kız	288	59,4
Erkek	197	40,6
Sınıf		
1. sınıf	116	23,9
2. sınıf	101	20,8
3. sınıf	124	25,6
4. sınıf	144	29,7
Sosyo-Ekonomik Düzey		
Düşük	50	10,3
Orta	334	68,9
Yüksek	101	20,8
Anne Eğitim Düzeyi		
İlkokul	195	40,2
Ortaokul	112	23,1
Lise	135	27,8
Üniversite ve üstü	43	8,8
Baba Eğitim Düzeyi		
İlkokul	131	27,0
Ortaokul	96	19,8
Lise	175	36,1
Üniversite ve üstü	83	17,1
Mezun Olduktan Sonra Kariyer Planı		
Evet	371	76,5
Hayır	114	23,5

Ayrıca çalışmaya katılan öğrencilerin 334'ü (yaklaşık %69) sosyo-ekonomik düzeyinin orta olduğunu belirtmiştir. Yine çalışmaya katılan öğrencilerin yaklaşık %9'unun annesinin, %17'sinin de babasının üniversite ve üstü eğitime sahip olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Çalışmada kullanılan ölçeklere ilişkin ortalama, standart sapma ve C.Alpha değerleri Tablo 3'de yer almaktadır.

Tablo 3: Ölçeklere İlişkin Ortalama, Standart Sapma ve C.Alpha Değerleri

Ölçek	Boyut	Madde	Ortalama	S.Sapma	C.Alpha
Kariyer Hedefleri	Liderlik	8	5,61	25	0,84
	Eğitim	8	22,89	5,93	0,89
	Başarı	8	26,35	4,57	0,78
Aile Etkisi	Bilgi Desteği	8	29,07	7,61	0,92
	Finansal Destek	6	24,47	4,72	0,77
	Aile Beklentileri	4	6,98	3,31	0,73
	Değer ve İnançlar	3	7,40	3,70	0,84

Tablo 3 incelendiğinde kariyer hedefleri ölçeğine ait faktörlerin C. Alpha değerleri 0,78-0,89 arasında değiştiği, aile etkisi ölçeğine ait faktörlerin de C. Alpha değerlerinin 0,73-0,92 arasında değiştiği görülmektedir. Her iki ölçeğe ait faktörlerin C. Alpha değerleri 0,70'in üzerinde olduğu için çalışmada kullanılan ölçeklerin içsel olarak tutarlı olduğu söylenebilir.

Tablo 4: *Lojistik Regresyon Analizinde Kullanılan Değişkenler*

DEĞİŞKEN	TÜR	KOD DEĞER	AÇIKLAMA
Kariyer Planı	Kategorik	1 = Evet 2 = Hayır	Kişinin kariyer planı olup olmadığını gösterir.
Cinsiyet	Kategorik	1 = Kadın 2 = Erkek	
Sınıf	Kategorik	1 = 1. Sınıf 2 = 2. Sınıf 3 = 3. Sınıf 4 = 4. Sınıf	Kişinin kaçınıcı sınıfta olduğunu gösterir
Anne Eğitim Düzeyi	Kategorik	1 = İlkokul 2 = Ortaokul 3 = Lise 4 = Üniversite ve Üstü	Kişinin annesinin eğitim düzeyi
Baba Eğitim Düzeyi	Kategorik	1 = İlkokul 2 = Ortaokul 3 = Lise 4 = Üniversite ve Üstü	Kişinin babasının eğitim düzeyi
Sosyo-Ekonomik Düzey	Kategorik	1 = Düşük 2 = Orta 3 = Yüksek	Kişinin ailesi için algıladığı Sosyo ekonomik düzey
Kariyer Hedefleri	Liderlik	Sürekli	Kişinin kariyerindeki liderlik isteğini gösterir
	Eğitim	Sürekli	Kişinin kariyerindeki eğitim isteğini gösterir
	Başarı	Sürekli	Başarı isteği
	Bilgi	Sürekli	Ailenin bilgi desteğini gösterir
Aile Etkisi	Finansal	Sürekli	Ailenin finansal desteğini gösterir
	Aile Beklenti	Sürekli	Ailenin beklentilerini gösterir
	Değer/İnanç	Sürekli	Ailenin değer ve inançlarını gösterir.

Yukarıdaki tabloda yer alan tüm değişkenlerin bulunduğu lojistik regresyon modeli aşağıdaki şekilde kurulmuştur. Modelde yer alan Beta (β) değerleri bilindiği gibi değişkene ait katsayıları göstermektedir.

$$\begin{aligned}
 \text{Kariyer} = & \beta_0 + \beta_1 \text{CİNSİYET} + \beta_2 \text{BÖLÜM} + \beta_3 \text{SİNİF} + \beta_4 \text{ANNEEĞİTİ} + \beta_5 \text{BABAEGİTİM} \\
 & + \beta_6 \text{ANNEÇALIŞMA} + \beta_7 \text{BABAÇALIŞMA} + \beta_8 \text{SOSYOEKONOMİK} + \beta_9 \text{LİDERLİK} \\
 & + \beta_{10} \text{EĞİTİM} + \beta_{11} \text{BAŞARI} + \beta_{12} \text{BİLGİ} + \beta_{13} \text{FİNANSAL} + \beta_{14} \text{AİLEBEKLENTİ} \\
 & + \beta_{15} \text{DEĞERİNANÇ}
 \end{aligned}$$

Çalışmanın bu aşamasında lojistik regresyonda kullanılan değişkenlerin türleri, kod değerleri ve açıklamalarının yer aldığı bilgiler Tablo 3’de sunulmuştur. Kişinin kariyer planının olup olmadığını gösteren değişken olan kariyer planı değişkeni çalışmada bağımlı değişken olarak ele alınmıştır. Kariyer planı değişkeni iki kategoriden oluştuğu için ikili lojistik regresyon analizi yapılmıştır.

Çok sayıda bağımsız değişkene sahip olduğunda iyi bir lojistik regresyon modeli kurabilmek zorlaşmaktadır. Bu gibi durumlarda modele değişken eklerken genellikle, adımsal seçim, ileriye doğru seçim veya geriye doğru seçim yöntemi kullanılır. Bu çalışmada iyi bir lojistik regresyon

modeli kurabilmek için geriye doğru seçim yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde öncelikle tüm değişkenlerin eklendiği modelden değişkenler teker teker çıkartılarak model içinde anlamsız değişken kalmayana kadar süreç tekrarlanır (Menard, 1995).

Çalışmada geriye doğru seçim yönteminin uygulanması sonucu model kurma aşaması 12 adımda tamamlanmış olup sadelik, kolaylık sağlama açısından sadece nihai modelin olduğu 12. adım sonuçları sunulmuştur. Buna göre İkili Lojistik regresyon analizine ait sonuçlar Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5: İkili Lojistik Regresyon Model Sonuçları

	β	S.Hata	Wald	s.d	Anlamlılık	Exp(β)
Sınıf Düzeyi (1.Sınıf)	,313	,328	,909	1	,340	1,367
Sınıf Düzeyi (2.Sınıf)	,532	,324	2,692	1	,101	1,703
Sınıf Düzeyi (3.Sınıf)	,946	,324	8,525	1	,004	2,576
Sosyo-Ekonomik (Düşük)	,369	,351	1,103	1	,294	1,446
Sosyo-Ekonomik (Orta)	1,317	,466	7,970	1	,005	3,731
Liderlik	,425	,189	5,070	1	,024	1,529
Eğitim	,749	,185	16,362	1	,000	2,115
Sabit Terim	-3,100	,691	20,118	1	,000	,045

Omnibus test=65,248 ($p<,01$)

Hosmer Lemeshow Test=4,729 ($p>,01$)

-2 Log likelihood=463,701

Cox&Snell $R^2=0,13$; Nagelkerke $R^2=0,19$

Modelin genel anlamlılığının değerlendirilmesi amacıyla yapılan Omnibus test değeri 65,248 ($p<,01$) olarak elde edilmiştir. Buna göre kurulan model genel olarak anlamlı bulunmuştur. **Modelin verilere ne derece uygun olup olmadığı değerlendirilmesi kapsamında Hosmer&Lemeshow testi uygulanmıştır.** Hosmer&Lemeshow test sonucuna göre **teorik modelin** verilere uygun olduğu ($p=0,786$) elde edilmiştir. **Bu durumda gözlenen değerler ile model tarafından tahmin edilmiş değerler arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı söylenebilir.**

12 adım sonunda anlamlı olan bağımsız değişkenleri içeren modele ait -2 Log likelihood (-2LL) değeri 463,701 olarak bulunmuştur. Ayrıca Cox & Snell R^2 değeri 0,13 ve Nagelkerke R^2 değeri de 0,19 olarak elde edilmiştir. Bilindiği gibi, Cox & Snell R^2 ve Nagelkerke R^2 değerleri, model tarafından bağımlı değişkende açıklanan varyansın büyüklüğünü göstermektedir. Bu sonuçlara göre öğrencilerin kariyer planlarının olup olmamasındaki toplam değişimin 0,19’u model tarafından açıklandığı söylenebilir.

Bu durumda, öğrencilerin mezuniyet sonrası için kariyer planlarının oluşmasında etkili olan faktörler araştırılırken kurulmuş olan lojistik regresyon modelinde sadece anlamlı bulunan değişkenlerin yer aldığı nihai model aşağıdaki gibi yazılabilir.

$$\text{KariyerPlanı} = \beta_0 + \beta_3 \text{SINIF} + \beta_8 \text{SOSYO EKONOMİK} + \beta_9 \text{LİDERLİK} + \beta_{10} \text{EĞİTİM}$$

Analiz sonuçlarına göre sınıf değişkeni için 3.sınıf kategorisi, sosyo-ekonomik düzey değişkeni için orta düzey kategorisi, liderlik ve eğitim değişkenleri 0,05 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu durumda, ilgili değişkenlerin, üniversite öğrencilerinin kariyer planlarının oluşmasında anlamlı bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Sınıf düzeyi değişkenine ilişkin 0,05 anlamlılık seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı çıkan kategori, 3. Kategori olarak ortaya çıkmıştır. Sınıf düzeyi 3.sınıf olan öğrencilerin kariyer planlarını yapmış olma olasılıkları, referans kategorisi olan 1.sınıf öğrencilere nazaran 2,576 kat daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Aile için algılanan sosyo-ekonomik düzey değişkenine ilişkin 0,05 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunan kategori 2.kategori olan “orta seviye” düzeyidir. Ailesinin sosyo-ekonomik düzeyini orta seviyede gören öğrencilerin, mezuniyet sonrası için kariyer planlarını yapmış olma olasılığı, sosyo-ekonomik düzeylerini düşük seviyede gören öğrencilere nazaran 3,731 kat daha fazladır.

Analiz sonuçları incelendiğinde, öğrencilerin kariyerlerindeki liderlik isteğinde meydana gelen her bir birimlik artış, üniversite sonrası için kariyer planı yapmış olanların grubunda olma olasılığını 1,53 kat arttırır. Diğer bir ifade ile kariyerleri açısından yüksek liderlik isteğine sahip kişilerin mezuniyet sonrası için kariyer planı yapmış olma durumları, yapmamış olma durumlarına nazaran %53 daha fazladır.

Öğrencilerin kariyerlerindeki eğitim isteğinde meydana gelen her bir birimlik artış, kariyer planı yapmış olanların grubunda olma olasılıklarını 2,115 kat arttırır. Yani, kariyerleri için eğitim istekleri yüksek olan öğrencilerin, mezuniyet sonrası için kariyer planı yapmış olma olasılıkları, yapmamış olma olasılıklarına kıyasla $[(2,115-1) 100] = \%111,5$ daha fazladır. Kariyerleri boyunca, kariyerleriyle ilgili eğitimleri sürdürmek isteyen, kendini daha fazla eğitmek isteyen öğrenciler, üniversite okurken mezuniyet sonrası için kariyer planlarını çok büyük olasılıkla yapan öğrencilerdir sonucuna ulaşılabılır.

Modelin ne derece doğru sınıflandırma yaptığını gösteren sınıflandırma tablosu, Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6: *Analiz Sonucundaki Sınıflandırma Tablosu*

Gözlenen Değerler	Tahmin Edilen Değerler		Doğru Sınıflandırma Yüzdesi
	Kariyer Planı Yok	Kariyer Planı Var	
Kariyer Planı Yok	20	94	17,5
Kariyer Planı Var	11	360	97,0
			78,4

Elde edilen nihai modele ait modelin genel olarak doğru sınıflandırma oranı %78,4 olarak gerçekleşmiştir. Sonuç olarak, modelin sınıflandırma gücünün oldukça iyi olduğu söylenebilir.

3. Sonuç ve Değerlendirme

Öğrencilerin kariyer planlarının oluşmasında birçok faktörün etkili olduğu bilinmektedir. Bu faktörler sosyo-ekonomik düzey, cinsiyet, eğitim düzeyi gibi demografik faktörler olacağı gibi; kişilik tipleri, aile yapısı, hedefler ve daha sayılabilecek bir çok faktör de olabilir.

Araştırma sonucunda ortaya çıkan modelden hareketle öğrencilerin mezuniyet sonrası kariyer planlarının oluşmasında etkili olan faktörler; aile için algılanan sosyo ekonomik düzey, liderlik hedefi, eğitim hedefi, öğrencinin halihazırda öğrenim gördüğü sınıf düzeyi olarak ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra, öğrencinin kariyer planının oluşmasında, araştırmada kullanılan diğer bir ölçek olan *Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği* ve bu ölçeğe ait faktörlerin önemli bir etkide bulunacağı,

aynı şekilde demografik değişkenlerden arasında yer alan anne ve baba eğitim düzeyinin etkili olacağı düşünülürken, yapılan analiz sonucunda bu faktörler istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Üniversite öğrencilerinin kariyer planlarının oluşmasında aile etkisine bağlı değişkenlerin istatistiksel olarak anlamlı bulunmaması, kişinin üniversite hayatında artık kendi kimliğini bulduğu, üniversitenin kişiye katmış olduğu sosyal yaşantı, bilgiye daha kolay erişilebilirlik, belirli bir yaş ve fikri olgunluğu erişmiş olma şeklinde değerlendirilebilir. Diğer bir ifade ile üniversitede okuyan bir gencin kendi kimliğini bulmaya başlaması sonucunda ailenin desteğinin yerine artık bilgiye daha kolay ulaşmayı öğrenen, daha sosyal olan ve fikirleri olgunlaşmış olan bir birey olarak kendi oluşturduğu hedeflerin daha anlamlı bir etkiye sahip olabileceği şeklinde yorumlanabilir. Bu bilgiler ışığında, kurulan model sonucunda kariyer hedefleri ölçeğinin alt boyutları olan liderlik hedefi ve eğitim hedefi faktörleri öğrencilerin kariyer planlarının oluşmasında öne çıkan faktörler olarak ortaya çıkmıştır.

Kişinin kariyer planlarının oluşmasında aile desteğinin etkisinin, üniversite yaşantısına nazaran; kimliğinin daha az oturduğu, bilgisinin, sosyalliğinin, bilgiye ulaşma yeteneğinin, aileye finansal ve bilgi açısından daha fazla bağlı bulunduğu lise yaşantısı sürecinde daha fazla görülebilecek olması ihtimaller arasındadır. Bu nedenle ileride yapılacak çalışmalar için, aile desteğinin, kariyer planlarının oluşmasındaki etkisinin lise öğrencileri üzerinde yapılacak çalışmalarda analiz edilmesi önerilebilir.

Öğrencilerin öğrenim gördüğü sınıf düzeylerinden hareketle, 3.sınıfta öğrenim gören öğrencilerin kariyer planlarını yapmış olma olasılıkları 1.sınıfta öğrenim gören öğrencilere kıyasla daha fazladır. Üniversitede sınıflar geçildikçe, ilerleme katedildikçe meydana gelen meslek sahibi olma arzusu, kariyer yapma arzusu, iş bulma arzusu aynı zamanda iş bulamama, kariyer sahibi olamama, meslek sahibi olamama stresi daha fazlaşmakta olduğu yorumlaması yapılırsa 1.sınıfta olan öğrencilere nazaran 3.sınıfta olan öğrenciler mezuniyet yaklaştıkça bu durumların farkına varıp kariyer planlarını oluşturmada oldukları söylenebilir. Bu sonuç ışığında, iyi bir kariyere sahip olabilmek için iyi bir kariyer planlaması yapmanın önemini göz önünde bulundurarak kariyer planı ne kadar erken yapılırsa o kariyere ulaşmak için gerekli çalışmaların, gerekli birikimlerin o kadar daha erkenden sağlanacağı ve daha sağlıklı bir şekilde yapılacağı yani planlamaya erkenden başlayarak sürecin daha iyi bir şekilde yönetilerek iyi bir kariyere ulaşmanın daha kolaylaşacağı öngörüldüğünden öğrencilerin henüz 1.sınıftan hatta hazırlık sınıfından itibaren kariyer planlarını oluşturmalarını sağlayacak, kendilerini tanımlarını, yeteneklerini keşfetmelerini, kişiliklerini bilmelerini sağlayacak programlar, aktiviteler uygulanarak öğrencilerin üniversite hayatına başlangıcında kariyer planlamasını yapmaya başlamalarının teşvik edilmesi önerilebilir.

Kariyer Hedefleri Ölçeğinin alt boyutlarından olan liderlik hedefi ve eğitim hedefi puanlarında meydana gelen artış ile birlikte öğrencinin mezuniyet sonrası için kariyer planı yapmış olma olasılığının önemli seviyede arttığı görülmektedir. Diğer bir ifade ile kişinin iş yaşantısındaki liderlik isteklerinde, kendini geliştirme, ileride seçeceği meslekle ilgili eğitimini devam ettirerek kendini daha fazla geliştirme isteğinde meydana gelen artışlar kişinin mezuniyet sonrası kariyer planı yapmış olma olasılığını önemli düzeyde arttırmaktadır.

Mezuniyet sonrasında, mezun olmuş öğrencinin hangi alana yöneleceği, hangi işi yapacağı daha önemlisi hangi işi iyi yapacağı ve hangi işte mutlu olacağını bilmesi önem arz eder. Bu nedenle de kariyerinin bu aşamasının ve daha ileri aşamalarının planını eğitim süreci boyunca yapmış, bu plan doğrultusunda hedefler koymuş, bu hedefler doğrultusunda kendini geliştirmeye çabalamış olması gerekmektedir. Elbette ki; öğrencilerin sınıf düzeyleri ilerlerdikçe yani birinci sınıflara nazaran daha ileri sınıflarda olan öğrencilerin kariyerleri ile ilgili plan yapmış olma olasılıklarının artması, liderlik isteklerinde ve eğitim isteklerinde beliren yükseliş neticesinde kariyer planlarını yapmış olma olasılıklarının artması olumlu bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır.

Ortaya çıkan bu sonuçlar ışığında, üniversiteye başlayan öğrencilerin, hedeflerinin oluşması için, kendilerini daha iyi tanıyacağı, kendilerine hedef koymaya yöneltecek programlar geliştirilip üniversiteye adım atıldığı andan itibaren kariyer planlamasının oluşmasının ne denli önemli olduğunun farkındalığını yaratacak rehberlik programları, kişilerin liderliklerini geliştirebilecekleri, eğitim isteklerini perçinleyebilecekleri konferanslar, eğitimler, sunumlar yapılması; üniversiteye başlangıç anından itibaren iyi bir kariyere sahip olmak için kendilerini nasıl geliştirebilecekleri aşılansarak öğrencilerin kendilerini geliştirebilecekleri imkanların üniversite tarafından sağlanması daha fazla öğrencinin daha erkenden iyi bir kariyer planına sahip olmasını sağlayabilir.

Diğer çalışmalarda elde edilen bulgulara bakılacak olursa, Özünlü ve Bacanlı tarafından 2015 yılında yapılan çalışmada lise öğrencileri üzerinde uygulanmış olan kariyer seçiminde aile etkisi anlamlı bulunurken, bu çalışmada kariyer seçiminde aile etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Böyle bir sonucun ortaya çıkması, lise çağındaki bireylerde daha baskın olan aile etkisinin, üniversite çağındaki bireylerde aynı etkide olmamasından kaynaklı olarak değerlendirilebilir. 2018 yılında Kılıç tarafından yapılan araştırmada kariyer hedeflerinden olan liderlik hedefinin demografik değişkenlerden sınıf değişkenine göre farklılaştığı ortaya çıkartılmış ve üniversite birinci sınıf öğrencilerinin liderlik hedefinin diğer sınıflara nazaran daha yüksek olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır (Kılıç, 2018). Aynı şekilde Aktaş tarafından 2018 yılında yapılan bir diğer çalışmada yine sınıf düzeyi değişkeninin önemli bulunduğu ve kariyer hedeflerinin sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaştığı tespit edilmiştir.

Yapılan bu çalışmaları destekleyen sonuçlar halihazırdaki çalışmada da ortaya çıkartılmış olup, üniversite öğrencilerine yönelik yapılan bu çalışmada da sınıf düzeyi değişkeni anlamlı bir değişken olarak ortaya çıkmıştır. İleride yapılacak diğer çalışmalar açısından, kariyer planları analiz edilirken öğrencilerin hangi sınıf düzeyinde öğrenim gördüğü önemli bir değişken olarak düşünölmeli ve yapılan çalışmalarda kurulacak olan modellerde değerlendirilmelidir.

Yazarlık Katkıları (Authorship Contributions): Nuran Bayram Arlı, Mustafa Oğuzhan Cöhce.

Kaynakça

- Aktaş, A. (2018). *Lise öğrencilerinin kariyer hedeflerinde aile etkisi ve akılcı olmayan inançların rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Bayram, N. (2015). *Sosyal bilimlerde SPSS ile veri analizi*. Bursa: Ezgi Kitapevi.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu ve G., Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistiksel analiz*. Ankara: Pegem Akademi.
- Erme, T. (2014). *Bireysel kariyer yönetimini etkileyen faktörler: işletme öğrencilerinin kariyer tercihleri üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Fouad, N.A., Kim, S.-y., Ghosh, A., Chang, W.-h. ve Figueiredo, C. (2016). Family influence on career decision making: validation in India and the United States. *Journal of Career Assessment*, 24(1), 197-212.
- Gregor, M., & O'Brien, K. (2016). Understanding career aspirations among young women: improving instrumentation. *Journal of Career Assessment*, 24(3), 559-572.
- Gregor, M., O'Brien, K. ve Sauber, E. (2019). Understanding career aspirations among young men. *Journal of Career Assessment*, 27(2), 262-272.
- Gujarati, D. ve Porter, D. (2012). *Temel Ekonometri*. Çeviren Ümit Şenesen & Gülay Günlük Şenesen. İstanbul: Literatür Yayıncılık.

- Hilbe, Joseph M. (2015), *Practical Guide to Logistic Regression*. Taylor and Francis Group.
- Hosmer, D. ve Lemeshow, S. (2013). *Applied logistic regression*. John Wiley & Sons.
- Kılıç, Y. (2018). *Kadınlarda kariyer hedeflerinin yordayıcıları olarak aile ve kariyere yönelik tutum özgeçmişlik ve dindarlık: bir model test etme çalışması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Kleinbaum, D. G. ve Klein, M. (2010). *Logistic regression a self learning text*. Springer Science and Business Media.
- Menard, S. (1995). *Applied logistic regression analysis*. Sage Publication.
- Özünü, M. ve Bacanlı, F. (2015). Kariyer seçiminde aile etkisi ölçeği'nin lise öğrencileri için türkçeye uyarlanması: geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları. *Journal of Turkish Educational Sciences*, 13(1), 13-32.
- Serper, Ö., Aytaç, M. ve Bayram, N. (2013). *Örnekleme*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Tabachnick, B. ve Fidell, L. (2015). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı*. Çeviri Editörü Mustafa Baloğlu, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tatlıdil, H. (1992). *Uygulamalı çok değişkenli istatistiksel analiz*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Yılmaz, İ., Dursun, B., Pektaş, K. ve Altay, A. (2012). Üniversite öğrencilerinin kariyer seçimlerinin demografik özellikler açısından incelenmesi. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 2(2), 9-21.